

Asia: VN/5035/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Poliisihallitus kiittää mahdollisuudesta saada lausua oikeusministeriön luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta. Lakiehdotus sisältää nykyistä lakia (1224/1990) kattavammat säännökset ylimpien laillisuusvalvojen tehtävienjaon perusteista. Esitysluonnoksen mukaan se antaisi nykyistä paremmat edellytykset ylimpien laillisuusvalvojen työnjaon tarkoituksenmukaiseen kehittämiseen siten, että se vastaisi myös laillisuusvalvonnan tulevia tarpeita.

Poliisihallitus pitää ehdotettua lakia kannatettavana ja toteaa sen lähtökohtaisesti selkeyttävän nykyistä oikeustilaa. Laillisuusvalvonnan näkökulmasta on perusteltua, että ylimpien laillisuusvalvojen tehtävänjako on selkeä. Poliisihallintoon kohdistuneessa laillisuusvalvonnassa on usein kyse sekä yleisen hyvinvoinnin ja turvallisuuden että yksityisten kannalta keskeisten perusoikeuksien valvonnasta. Poliisihallitus yhtyy oikeusministeriön esityksessä lausuttuun näkemykseen siitä, että poliisin toimivaltuuksien kohdalla tulkinnanvaraisten oikeuskysymysten ratkaisemisessa yhdenmukainen tulkintakäytäntö on erityisen tärkeää. Näin ollen Poliisihallituksen näkemyksen mukaan on ensinnäkin perusteltua, että yksilön perusoikeuksia korostuneesti rajoittavien toimintojen, esimerkiksi salaisen tiedonhankinnan, salaisten pakkokeinojen, tiedustelutoiminnan ja vankiloiden ja vastaavien paikkojen laillisuusvalvonta keskitetään toiselle laillisuusvalvojalle.

Poliisihallitus toteaa, että ehdotettu laki jättää edelleen kuitenkin jokseenkin avoimeksi sen, milloin esitysluonnoksessa eriteltyt tehtävänjakoperusteet tarkalleen ottaen realisoituvat ja milloin kyseessä on lähtökohtaisesti pelkästään toisen ylimmän laillisuusvalvojan hoidettavaksi kuuluva asia. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan tarpeellista mahdollisesti on, että ylimpien laillisuusvalvojen tehtävänjaon ensisijaiset määräytymisperusteet säädetään muulla tarkentavalla sääntelyllä siten, että sekä esimerkiksi neuvontaa antaville eri viranomaisille että kansaisille on selvää, mihin kunkin laillisuusvalvonnallisen tehtävän käsitteleminen tulee ensisijaisesti ohjata. Perusteltua voisi olla

esimerkiksi sen määrittäminen, miten ylimpien laillisuusvalvojen välinen tehtävänjako määrittyä tilanteessa, kun kaksi tai useampi eri tehtävänjakoperuste tulee kyseeseen saman kanteluasian osalta. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan voi olla epäselvää, tuleeko tällöin koko kanteluasia lähtökohtaisesti käsiteltäväksi pelkästään toiselle ylimmälle laillisuusvalvojalle vai tuleeko se käsiteltäväksi siellä vain siltä osin, kun tehtävänjakoperusteesta on erikseen laissa säädetty. Lisäksi epäselvää voi olla se, koskeeko tehtävänjakoperustejaottelu pelkästään niitä tilanteita, joissa kanteluista erotettavissa olevana pääkysymyksenä on kyse tehtävänjakoperusteena määritetystä seikasta (kuten laillisuusvalvojen välisissä siirtotilanteissa ilmeisesti menetellään esitysluonnoksen s. 36 mukaan).

Esitysluonnoksessa ehdotetaan lain 3 §:n 2 kohdassa oikeuskanslerin vapauttamista velvollisuudesta huolehtia ylimmän laillisuusvalvojan tehtävistä sellaisissa eduskunnan oikeusasiamiehen toimivaltaan kuuluvissa asioissa, jotka koskevat poliisitutkintaa, poliisi- tai tulliviranomaiselle säädettyä toimivaltuutta sekä rikosprosessuaalisia pakkokeinoja ja esitutkinnan toimittamista koskevissa asioissa, ei kuitenkaan esitutkinnan toimittamatta jättämistä, keskeyttämistä ja rajoittamista koskevissa asioissa. Esitysluonnoksen perusteluiden mukaan tehtävienjako ei siten koskisi esimerkiksi viranomaisten passiivisuutta tilanteissa, joissa esitutkintaa ei käynnistetä eikä asia etene oikeudenkäyntiin. Poliisihallitus toteaa, että kyseiseen rajanvetoon johtaneet perustelut jäävät tällaisenaan hieman avoimiksi ja esitystä on mahdollisesti syytä tarkentaa tietyiltä osin. Syytä voi olla esimerkiksi siihen, että samassa yhteydessä mainitaan myös niin sanottuihin rajavetotyyppisiin tilanteisiin sellaisia esimerkkitapauksia esitutkintapäätöksistä, joissa esitutkinnan toimittamista koskevat asiat kuuluvat eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaistavaksi. Hieman avoimeksi esitysluonnoksen perusteella esimerkiksi jää, kuuluisivatko esitutkinnan aloittamatta jättämistä koskevat päätökset ei rikosta -perusteella (esitutkintalain (805/2011) 3:3) tai esitutkinnan päättäminen vanhentuneen rikosnimikkeen johdosta molempien laillisuusvalvojen vai pelkästään eduskunnan oikeusasiamiehen arvioitavaksi kuuluviin asioihin.

Poliisihallitus lopuksi toteaa, että tulevaisuudessa voi olla myös tarpeen pohtia käytännön laillisuusvalvonnan roolin kehittämistä yhä ennakkollisempaan suuntaan. Ylimpien laillisuusvalvojen tehtävänjakoa koskevassa sääntelyssä voisikin olla perusteltua määritellä myös ennakkollisen laillisuusvalvonnan periaatteet, eli minkälainen tehtävänjako ylimmillä laillisuusvalvojilla on esimerkiksi poliisiyksiköihin kohdistuvassa ennakkollisessa valvonnassa, ja miten niitä on käytännössä tarkoitus tulevaisuudessa toteuttaa.

Poliisijohtaja

Tomi Vuori

Poliisiylitarkastaja

Janne Paavola

Larinkari Olga
Poliisihallitus